

บทที่ 5

ผลการวิจัย

การศึกษากาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จังหวัดสกลนคร ครั้งนี้เป็นการศึกษาระบบการบริหารงานวิชาการในประเด็นปัญหา (Statement of Problems) 5 ประเด็นได้แก่

5.1 การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการว่ามีการวางแผนการปฏิบัติงานด้านวิชาการอย่างไร ในการจัดทำแผนการสอน บันทึกการสอน ปฏิทินการปฏิบัติงาน และการวางแผนอื่น ๆ สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับโครงการหรือไม่อย่างไร

5.2 การบริหารหลักสูตร โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อม การส่งเสริมการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรหรือไม่เพียงพอ และสามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลตามแนวทางที่โครงการกำหนดไว้หรือไม่

5.3 การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดทำคู่มือครู และการปรับปรุงการเรียนการสอนว่ามีการดำเนินการอย่างไร และผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการหรือไม่อย่างไร

5.4 การจัดการบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุด การนิเทศการสอน โรงเรียนมีการให้บริการเพียงพอหรือไม่เพียงพอ ปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหากับเรื่องนี้เป็นอย่างไร

5.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ว่ามีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างไร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับใด ตลอดจนติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

5.1 การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ

การจัดการศึกษาให้โรงเรียนประถมศึกษาเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นนโยบายของรัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์จะยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้นถึงขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องการให้นักเรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วเป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในวิชาชีพเพียงพอแก่การออกไปประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นส่วนรวม มอบให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอดำเนินการขั้นต่อมา โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นผู้รับมอบขั้นตอนการปฏิบัติงานขั้นสุดท้ายของโครงการ

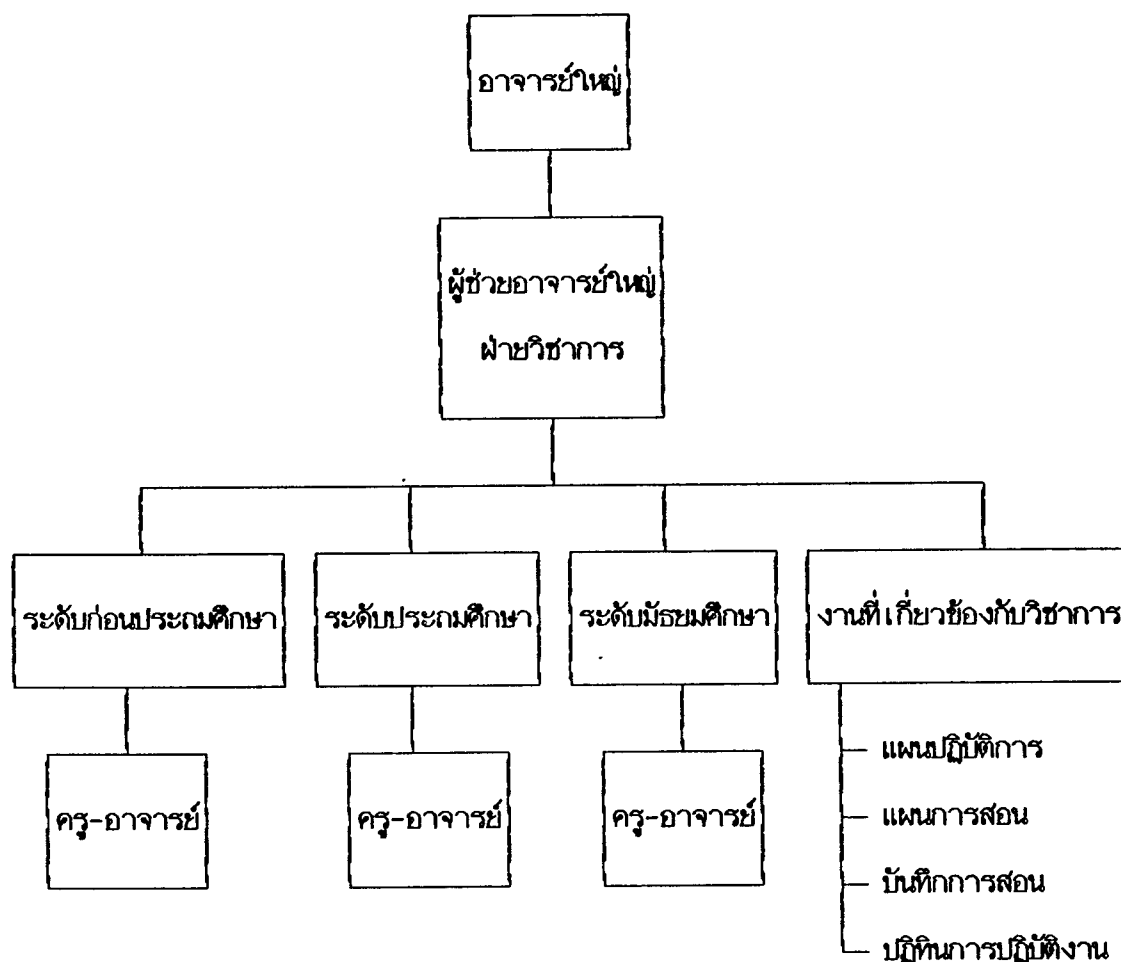
ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการอันหมายถึงการบริหารงานทั้ง 6 งานของโรงเรียน งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึง ตลอดจนทุ่มเทเอาใจใส่ และให้ความสำคัญที่สุด เพื่อให้โครงการบรรลุจุดประสงค์ได้ งานวิชาการมีรายละเอียดปลีกย่อยหลายประการที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการบริหารคือ การวางแผนเพื่อให้การบริหารงานวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการเอาไว้ล่วงหน้าก่อนการดำเนินการ

โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสกลนคร ให้เปิดสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการนำร่องการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และได้เปลี่ยนเป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในลำดับต่อมา

ผู้บริหารโรงเรียนของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ ในปีการศึกษา 2537 มีอยู่ 3 คน คือ อาจารย์ใหญ่ 1 คน ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ 2 คน ผู้บริหารทั้ง 3 คน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานด้าน

ต่าง ๆ สำหรับงานวิชาการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ท่านหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 5 แสดงโครงสร้างการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสมีถึง 3 ระดับ การวางแผนจึงต้องทำให้ทุกระดับทุกงาน และทุกเรื่อง

5.1.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

จากการศึกษาเอกสารของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนเกี่ยวกับวิชาการด้วยการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่เริ่มจัดทำในปี พ.ศ. 2533 อันเป็นปีที่เริ่มเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เริ่มด้วยทุกปีการศึกษาในช่วงระยะปีภาคเรียนที่ 3 ซึ่งมีระยะยาวนานกว่าภาคเรียนอื่นเริ่มราวเดือน มีนาคม-เมษายน คณะครูอาจารย์ในโรงเรียนจะจัดประชุมปรึกษาหารือ และคัดเลือกคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีขึ้นชุดหนึ่ง ประมาณ 5-6 คน คณะกรรมการเหล่านี้ได้รับการคัดเลือกจากบุคลากรครูผู้สอนในโรงเรียนผู้บริหารแต่งตั้งบุคลากรปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงคุณวุฒิ ความสามารถ และวิเคราะห์จากผลงานที่ผ่านมา และด้วยความสมัครใจ คณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยแบ่งกันจัดวางแผนแต่ละระดับกำหนดช่วงระยะเวลาการจัดทำ

นายชัยวัฒน์ นวลสิงห์ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายบริหารทั่วไปเล่าว่า "เราจะจัดประชุมจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นช่วยกันจัดทำแผนทุกปี และยึดถือปฏิบัติตามแผนตลอดปีการศึกษา"

จากการศึกษาเอกสารแผนปฏิบัติการประจำปีตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2537 พบว่าแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ มีรายละเอียดกล่าวถึงเรื่องต่อไปนี้

1) ประวัติโรงเรียน

2) สภาพปัจจุบันของโรงเรียน มีข้อมูลแสดงถึง

ก. จำนวนนักเรียนทั้งหมด และแยกแต่ละระดับ บอกจำนวนนักเรียนชายและจำนวนนักเรียนหญิง

ข. จำนวนบุคลากรครู และนักการภารโรง

ค. ภูมิทางการศึกษาของบุคลากรในโรงเรียน

3) รายชื่อครูผู้สอนที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีการศึกษา

4) แผนการใช้งบประมาณ เป็นโครงการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในแต่ละปีการศึกษา โครงการต่าง ๆ จะเป็นไปตามงานทั้ง 6 งานของโรงเรียนครบทุกงาน งานแต่ละงานจะมีโครงการไม่เท่าเทียมกัน สรุแต่แต่ว่าปีนั้นโรงเรียนต้องการจะเน้นหรือปรับปรุงงานใดเป็นพิเศษ นอกจากโครงการจะเป็นไปตามงานของโรงเรียนแล้ว การจัดโครงการยังแบ่งตามระดับก่อนประถมศึกษา งานการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา งานการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

เฉพาะงานการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาด้านนโยบาย และการจัดการศึกษาที่โรงเรียนต้องปฏิบัติในแต่ละปีการศึกษา

คณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ (2537) กล่าวถึงนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนว่า

การดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนเป็นทางการศึกษาระดับต่อเนื่อง โดยพัฒนาหลักสูตรและจัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นโดยยึดนโยบายในการจัดการศึกษาดังนี้

- 1) เน้นทุนความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง
 - 2) จัดสอนวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และตลาดแรงงานโดยเน้นให้สามารถหารายได้ระหว่างเรียน
 - 3) ปลุกฝังความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพื้นฐานที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง
 - 4) จัดให้มีการเรียนโดยฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการในท้องถิ่น จนสามารถประกอบอาชีพได้
 - 5) จัดให้มีการบริการแนะแนวการศึกษาอาชีพอย่างเป็นระบบ
- โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่มังได้วางเป้าหมายในการดำเนินงานด้านวิชาการไว้ดังนี้
- 1) เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา คือ ให้เด็กที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาได้เข้าเรียนอย่างน้อย 60 % ของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน
 - 2) เพื่อให้นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความรู้ความสามารถ และทักษะทางวิชาชีพเพียงพอแก่การออกไปประกอบอาชีพและดำรงชีวิต
 - 3) เพื่อเป็นการเตรียมเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
 - 4) เพื่อส่งเสริมให้เด็กนักเรียนเป็นผู้ที่มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ รู้จักหลีกเลี่ยงและป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข
 - 5) ดำเนินการเปิดขยายการรับเด็กเข้าเรียนได้ครบตามเป้าหมายที่ทางราชการกำหนด คือ ระดับชั้นละ 2 ห้อง

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป้าหมายการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างยิ่ง และจากเอกสารแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนทำให้ทราบนโยบาย เป้าหมาย วิธีการดำเนินงานของโรงเรียน ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน และแนวทางที่โรงเรียนจะปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพต่อไป

5.1.2 การจัดทำแผนการสอน

การจัดทำแผนการสอนเป็นภารกิจโดยตรงของครูผู้สอน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำแผนการสอนเป็นการวางแผน เพื่อการเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การวัดประเมินผล ซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักสูตร ผู้บริหารต้องเตรียมการก่อนการวางแผนการสอน ด้วยการเตรียมครูที่จะมอบหมายให้รับผิดชอบการสอนแต่ละวิชา ผู้บริหารให้การสนับสนุนและส่งเสริมปัจจัยซึ่งได้แก่งบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ การประสานงานกับหน่วยงาน ผู้บริหารต้องติดตาม บำรุงขวัญ และพัฒนางานเมื่อครูผู้สอนนำแผนการสอนไปใช้

จากการสอบถามที่โรงเรียนชุมชนม่วงไข่ ในปีการศึกษา 2533 อันเป็นปีแรกที่เริ่มเป็นโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ก่อนจัดทำแผนการสอนของครูผู้สอน จะต้องมีการเตรียมความพร้อมมาแล้ว โดยการให้ครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายให้สอนในระดับมัธยมศึกษา เข้ารับการอบรม สัมมนา เพื่อให้เข้าใจในหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการสอน และการจัดทำแผนการสอน ผู้บริหารได้เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการจัดทำแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนมาเข้าร่วมประชุมและลงมือทำแผนการสอนด้วยกัน เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้บริหารยังได้ช่วยตรวจสอบการวางแผนการสอนก่อนนำไปใช้ เมื่อพบข้อบกพร่องก็ให้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่อครูผู้สอนนำไปใช้แล้วทำให้ผลการประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นบรรลุจุดหมายการสอน ซึ่งได้จากการสังเกตและการสอบถาม ก็นำแผนการสอนที่ดีมาใช้นี้อีก ๗ มา ก็ได้นำแผนการสอนเดิม แต่ปรับปรุงตรงที่มีข้อบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น

จากการสังเกต การจัดทำแผนการสอนของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ ยึดตามแบบจากคู่มือการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ใช้ตามแบบของกรมวิชาการ มีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจกับหลักการ และจุดหมายของหลักสูตร และนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการวางแผน

ขั้นที่ 2 เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับวิชานั้นในลักษณะจุดประสงค์ปลายทาง

ขั้นที่ 3 เขียนโครงการสร้างของวิชา (กำหนดการสอน)

ขั้นที่ 4 สร้างแผนการสอน ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

- ชื่อเรื่อง
- จำนวนคาบ
- สาระสำคัญ
- จุดประสงค์การเรียนรู้
- กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
- สื่อการเรียนรู้การสอน
- การวัดผลประเมินผล

เวียงศักดิ์ ปากดีสิ อาจารย์ใหญ่ บอกว่า "ผมพยายามกำกับครูผู้สอนในเรื่องแผนการสอนอยู่เสมอ ตัวครูไม่ทำแผนการสอนแล้ว จะสอนหนังสือให้ได้ได้อย่างไร"

แสดงว่าครูผู้สอนของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ ได้จัดทำแผนการสอน และใช้แผนการสอนเป็นแนวทางการสอนตลอดปีการศึกษา ผู้บริหารของโรงเรียนเห็นความสำคัญของการทำแผนการสอนสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอน และใช้อย่างถูกต้อง

5.1.3 การจัดทำบันทึกการสอน

หลังจากการจัดทำแผนการสอนของแต่ละรายวิชา ครูผู้รับผิดชอบจะต้องจัดทำบันทึกการสอนของงานเองแต่ละคาบเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละคาบ กำหนดกิจกรรมการสอนและสื่อที่จะใช้ประกอบ

ที่โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่นี้ ครูผู้สอนทุกคนจัดทำบันทึกการสอน และนำไปใช้ในการศึกษาต่อไปได้ เพื่อเป็นการประหยัดเวลา เนื่องจากครูผู้สอนมีชั่วโมงสอนค่อนข้างมาก และต้องดูแล รับผิดชอบงานและกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียนอีกหลายประการ จากรายงานการประชุมของโรงเรียน ปรากฏว่าอาจารย์ใหญ่ได้เน้นกำกับให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอนอยู่เสมอ ๆ มีครูบางคนที่ไม่ได้ทำบันทึกการสอนขึ้นใหม่ แต่ใช้บันทึกการสอนเดิม อาจจะเป็นผลเสียต่องานของวิชาเปลี่ยนแปลง หรือหลักสูตรเปลี่ยนแปลงไป

5.1.4 การทำปฏิทินปฏิบัติงาน

จากการสอบถามและการศึกษาเอกสาร พบว่า ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนได้จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของแต่ละภาคเรียน เรียกว่า "ปฏิทินดำเนินงานวิชาการ" เพื่อกำหนดการปฏิบัติงาน

ให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญ ให้สามารถควบคุมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานได้ตามช่วงระยะเวลา โดยมีที่มาจากการศึกษารายละเอียดของงาน และโครงการตามแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน จากนั้นมาจัดลำดับความสำคัญของแต่ละงาน และเรียงตามระยะเวลาของการดำเนินงาน รูปแบบที่โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ใช้ กำหนดวันเวลา กิจกรรมและผู้รับผิดชอบ (ดูภาคผนวก ก)

การวางแผน ๗ ที่กล่าวมา

แล้วได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำแผนการสอน การจัดบันทึกการสอน การจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างดี สามารถดำเนินการได้ตามที่โครงการกำหนดไว้ โรงเรียนดำเนินการโครงการได้ต่อไปอย่างมีแผน

5.2 การบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการบริหารงานวิชาการ เพราะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำเร็จของโครงการ และการบริหารหลักสูตรที่ดีจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น แสดงถึงความสำเร็จของการบริหารวิชาการ การบริหารหลักสูตรประกอบด้วย

5.2.1 การเตรียมความพร้อมของโรงเรียน

การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนที่จะรองรับหลักสูตรมีหลายด้านจะได้กล่าวเป็นเรื่อง ๗ ไปดังต่อไปนี้

1) การเตรียมความพร้อมด้านหลักสูตร

การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในด้านหลักสูตรที่พบในโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ก่อนการเปิดรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเข้ารับการประชุมรับฟังหลักการ นโยบาย และวิธีการดำเนินงานของโรงเรียนเมื่อเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องเข้าใจวิธีการจัดการและการบริหารให้มีประสิทธิภาพและที่สำคัญคือต้องเข้าใจหลักสูตรอย่างถ่องแท้ หลังจากนั้นผู้บริหารยังต้องเข้าอบรมสัมมนา อีกหลายครั้งทั้งระดับชาติ และระดับจังหวัด การประชุมสัมมนาเหล่านี้จัดโดยสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ แต่ละครั้งที่จัดการอบรมสัมมนา ผู้บริหารยังได้ไปศึกษางานโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลงานดีเด่นในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแบบอย่างต่อไป

ในระดับจังหวัดครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการสอนรายวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตร การอบรมสัมมนานั้นเป็นการสร้างความเข้าใจความเป็นมาของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล

ผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับครูผู้สอนศึกษาหลักสูตรที่ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. วิชาเรียน ได้แก่ วิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรี วิชาบังคับแบ่งเป็น บังคับแกน และบังคับเลือก จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้
2. กิจกรรม แบ่งเป็น กิจกรรมตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมอิสระของผู้สอน จำนวน 5 คาบ/สัปดาห์ หลักสูตรนี้กำหนดระยะเวลาเรียนประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน เมื่อศึกษาหลักสูตรจนเข้าใจว่านักเรียนต้องเรียนอะไรบ้าง ระยะเวลาเรียนเท่าใด รายละเอียดของเนื้อหาอะไร ผู้บริหารยังต้องเตรียมความพร้อมที่จะวางแผนเปิดสอนวิชาขึ้นที่ท้องถิ่นต้องการ ศึกษาข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเลือกวิชาขึ้นและเตรียมความพร้อมที่จะเปิดสอนวิชาขึ้นที่เลือกแล้วนั้น การเลือกต้องคำนึงถึงแหล่งที่สามารถส่งเด็กเข้าฝึกวิชาขึ้นได้ มีแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น โรงเรียนชุมชนคงม่วงไปเลือกเปิดสอนวิชาขึ้นจากหลักการที่กล่าวมาแล้ว วิชาขึ้นนั้นได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เช่น เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และวิชาตัดเย็บเสื้อผ้า โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมด้านหลักสูตรไว้อย่างพอเพียง

2) การเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์

การเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง อาคารเรียน อาคารฝึกงาน อาคารเรียนของโรงเรียนชุมชนคงม่วงที่ใช้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอาคารรูป 2 ชั้น 2 หลัง นับว่าเพียงพอที่จะรองรับนักเรียน มีโรงเรียน 1 หลัง สำหรับวิชาขึ้นทางช่างไฟฟ้า สำหรับวิชาขึ้นทางการเกษตรโรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวางใช้

เลี้ยงวัวได้ มีสระน้ำใช้เลี้ยงปลา และได้จัดเตรียมทำเล้าไก่และโรงเพาะชำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกพืช ส่วนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้านักเรียนจะไปเรียนที่ร้านตัดเสื้อผ้า ซึ่งเป็นของวิทยากรผู้เป็นเจ้าของเองและทางโรงเรียนยังได้รับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งสื่อการสอนจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกปีการศึกษาตามความจำเป็น โดยมีงบประมาณสนับสนุนเป็นโครงการเพื่อจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ในแต่ละปี

3) การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร

จากการสัมภาษณ์โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ ได้จัดเตรียมครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้บริหารจัดตั้งคณะกรรมการ 3 คน เป็นผู้คัดเลือกครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้หลักเกณฑ์ทางวิทยุความรู้ ความสามารถ สาขาวิชาที่เรียนสำเร็จให้ตรงกับที่ระดับมัธยมศึกษาต้องการ ซึ่งคณะกรรมการได้คัดเลือกไว้จำนวน 12 คน ครูผู้สอนที่ได้รับคัดเลือกทุกคนได้สอนวิชาตรงกับสาขาที่เรียนมา มีเพียง 2 ท่านที่ได้สอนวิชาอื่น ยกตัวอย่างครูสอนวิชาวิทยาศาสตร์ต้องไปสอนวิชาพลศึกษา อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนนี้ต้องสอนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาจะแยกสอนกันโดยเด็ดขาด

ก่อนที่จะรับมอบหมายรายวิชาที่รับผิดชอบ ครูผู้สอนทุกคนจะเข้ารับการอบรมเป็นหมวดวิชาไปได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อศึกษาหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน และจัดทำบันทึกการสอนต่อไป

5.2.2 การส่งเสริมการเรียนการสอน

การส่งเสริมการเรียนการสอน หมายถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่

- 1) การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยบริการศึกษาและข้อมูลนักเรียน ราชบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามและประเมินผล
- 2) การสอนซ่อมเสริม
- 3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 4) การจัดกิจกรรมอิสระตามความสนใจ และตามความต้องการของผู้เรียน
- 5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

จากการศึกษา พบว่า โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนดังนี้

- 1) การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนที่โรงเรียนปฏิบัติได้คือ การจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล และบริการให้คำปรึกษานักเรียนทางด้านปัญหาในการเรียน การแนะแนวศึกษาต่อ โดยการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน
- 2) กิจกรรมการสอนซ่อมเสริม โรงเรียนใช้วิธีการสอนเป็นกลุ่มย่อย และใช้วิธีใช้สมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง
- 3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนปฏิบัติอยู่คือ การส่งเสริมปรับปรุงวิชาอาชีพในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อให้การมีรายได้ระหว่างเรียน นักเรียนได้เรียนวิชาชีพการเพาะปลูกเห็ด ปลูกหน่อไม้ แล้วขายผลผลิตที่ได้เป็นรายได้ของนักเรียน รวมทั้งการเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว อันเป็นอาชีพที่โรงเรียนส่งเสริม

การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเหล่านี้ โรงเรียนจะจัดเป็นแผนในรูปโครงการต่าง ๆ ในแต่ละปีการศึกษา เช่น โครงการการเลี้ยงเป็ด โครงการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอน

5.2.3 การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรเป็นภารกิจที่สำคัญที่ทางโรงเรียนหรือผู้บริหารจะต้องดำเนินการ เพื่อให้บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติตามหลักสูตรในการสอน และการทำงาน củaโรงเรียน

นายเวียงศักดิ์ ปากดีลี อาจารย์ใหญ่และเป็นผู้รับผิดชอบงานพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน โดยตรง กล่าวว่า

"ผู้บริหารมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบงานพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน เริ่มตั้งแต่การจัดวางตัวบุคลากรและมอบหมายงานแล้ว"

แสดงว่าผู้บริหารมีการพัฒนาบุคลากรเริ่มตั้งแต่การจัดครูเข้าสอนแล้ว การพัฒนาบุคลากรที่พบในโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่คือ

- 1) ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ครูที่จบในระดับการศึกษา ป.กศ.สูง สามารถไปศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ครูที่จบระดับปริญญาที่สามารถไปศึกษาต่อใน

ระดับปริญญาโทได้ แต่ปัญหาที่พบเกิดจากครูมีน้อยไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถถึงห้องเรียนไปได้ และบางคนต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ไม่มีเวลาเตรียมตัว ครูที่อายุมากรู้สึกท้อถอยจึงไม่ค่อยพบว่ามีการลาไปศึกษาต่อ

2) ศูนย์วิชาการของกลุ่มโรงเรียนจัดการอบรมการเขียนผลงานทางวิชาการ การเข้าสู่ตำแหน่ง อาจารย์ 3 การจัดอบรมนี้จัดที่โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จำนวนครั้งที่จัดประมาณปีละ 3 ครั้ง เป็นรุ่น ๆ ไป

3) การจัดสัมมนาครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจัดขึ้นเป็นครั้งคราวทุกปี ได้ผลดีพอสมควร

4) จัดหาเอกสารให้ครูศึกษาค้นคว้า ส่งเอกสารมาไว้ที่ห้องสมุด วิธีการนี้ยังพบอุปสรรคที่เอกสารจัดหามาได้จำนวนน้อยไม่ทั่วถึงครูทุกคน

5) ส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าร่วมประชุมสัมมนากับหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้บริหารสนับสนุนบุคลากรในโรงเรียนได้เข้าร่วมประชุมสัมมนากับหน่วยงานอื่น แต่ทำได้ไม่บ่อยครั้ง เนื่องจากงบประมาณของโรงเรียนมีน้อย

6) จัดนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนจัดทำแผนในแต่ละปีจะกำหนดโครงการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาครูผู้สอน

7) ให้ครูสอบถามจากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา ครูสามารถสอบถามเนื้อหาวิชาที่สงสัยไม่เข้าใจ จากวิทยากรที่เชี่ยวชาญของแต่ละวิชา อาจเป็นศึกษานิเทศก์ หรือวิทยากรในท้องถิ่น

5.2.4 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์หลักสูตร เริ่มจากการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อชักชวนผู้ปกครองนักเรียนให้ส่งลูกหลานที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ ในปีการศึกษา 2533 ที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นปีแรก ครู อาจารย์ของโรงเรียนใช้วิธีไปพบปะกับผู้ปกครองนักเรียนตามบ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาต่อ และเข้าใจวิธีการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนยังใช้วิทยุประจำหมู่บ้านเพื่อประชาสัมพันธ์โรงเรียนด้วย

หลังจากเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านคณะกรรมการโรงเรียนและตัวนักเรียนเอง ใช้วิธีประชาสัมพันธ์ผ่านในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนร่วมกับชุมชน เช่น งานวันแม่ งานวันเด็ก

5.3 การจัดการเรียนการสอน

5.3.1 การจัดการแผนการเรียน

การจัดการแผนการเรียนหรือการจัดวิชาเรียนคือ การที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของตนได้ โดยมีครูร่วมกับผู้ปกครองให้คำปรึกษา นักเรียนต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชา และกิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน กับทราบเงื่อนไขการเลือกรายวิชาต่าง ๆ ตลอดจนทิศทางการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ

การศึกษาต่อนั้นแบ่งออกเป็นสองทาง คือ การศึกษาต่อในสายสามัญ และการศึกษาต่อสายอาชีพ การเลือกวิชาเรียนในแต่ละสายย่อมต่างกัน ผู้ที่เลือกเรียนต่อสายสามัญควรมีความถนัดเฉพาะทางวิชาสามัญ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นต้น นักเรียนต้องเลือกเรียนวิชาสามัญเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนต้องมีผลการเรียนอยู่ในระดับดี หรือค่อนข้างดี

นักเรียนที่มุ่งศึกษาต่อสายอาชีพมักเป็นนักเรียนที่ถนัดในวิชาชีพ มีความสนใจในวิชาชีพ และผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนสืบทอดอาชีพของผู้ปกครองต่อไป รายวิชาอาชีพมีหลากหลาย นักเรียนต้องสำรวจความถนัด ความสนใจของตนเอง และนักเรียนต้องมีความสามารถในวิชาสามัญค่อนข้างดีหรือปานกลาง

นักเรียนที่มุ่งประกอบอาชีพหลังจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องมีความสนใจความถนัดในการประกอบอาชีพไม่ถ้อยถนอมในการเรียนวิชาสามัญ รายวิชาอาชีพที่เรียนอาจเป็นรายวิชาเดียวกัน หรือหลาย ๆ วิชาที่สัมพันธ์กัน

การจัดการแผนการเรียนหรือการจัดวิชาเรียนของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ เกิดจากการประชุมปรึกษาหารือกันของคณะกรรมการของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จำนวน 31 คน และคณะกรรมการศึกษาและผู้ปกครอง จำนวน 13 คน การจัดวิชาเรียนคำนึงถึงความถนัด ความสนใจของนักเรียน และความต้องการของท้องถิ่น

นายวิจิต โคตรแก้ว ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ซึ่งรับผิดชอบด้านงานวิชาการกล่าวว่า
 "นักเรียนที่นี้ส่วนมากจบแล้วมักจะไปทำงาน มีเรียนต่อสายอาชีพบ้าง และอีกส่วนไปเรียน
 ต่อสายสามัญ"

นักเรียนที่เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จากการ
 สอบถามพบว่า ประมาณร้อยละ 80 ต้องการศึกษาต่อในชั้นสูงต่อไป และประมาณร้อยละ 20
 ต้องการไปประกอบอาชีพ อาชีพที่นักเรียนต้องการทำคือ การไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 มากกว่าประกอบอาชีพเดิมของบิดามารดา ส่วนกลุ่มที่ต้องการศึกษาต่อในชั้น จำนวนผู้ที่ต้องการ
 ศึกษาต่อสายสามัญสูงกว่าผู้ที่ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพเล็กน้อย

ฉะนั้นแผนการเรียนของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่จึงเป็นแผนการเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียน
 ศึกษาต่อทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

5.3.2 การจัดการการสอน

การจัดทำตารางสอนของครูเป็นภารกิจอันหนึ่งของงานวิชาการ ผู้บริหารต้องคำนึงถึง
 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน คาบเวลา โดยยึดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลัก โรงเรียนต้องสำรวจข้อมูลของโรงเรียน
 เพื่อทราบระดับของนักเรียน รูปแบบการจัดการ การจัดครูเข้าสอนและรายวิชาที่เปิดสอน

จากการสัมภาษณ์ การจัดการสอนของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จัดแบ่งเป็นระดับ
 แยกเป็นระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากครูผู้สอนแยกกันสอนแต่ละระดับ
 การจัดการสอนจึงไม่ยุ่งยาก ในที่นี้จะเน้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นสำคัญ การจัดการสอน
 ของระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จะจัดเป็นตารางสอนรวมแนวดังใช้เวลาเป็นหลัก
 และแนวนอนในห้องเรียนทุกห้องของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นหลัก กำหนดวันเรียนวันจันทร์ถึง
 วันศุกร์ (ดูภาคผนวก ก) แล้วจัดรายวิชาลงในตารางสอนรวม โดยคำนึงถึงธรรมชาติของ
 เนื้อหาวิชา และเวลาที่ใช้สอน หลังจากจัดงานสอนของครูแล้วจึงจัดทำตารางสอนรายห้องเรียน
 ตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ ให้ครบทุกรายวิชา และจัดกิจกรรมให้ครบตามโครงสร้างของหลักสูตร
 นอกจากนี้ยังได้กำหนดครูอาจารย์ผู้สอนแต่ละวิชา กำหนดจำนวนคาบที่สอนในแต่ละภาคเรียน จาก
 การศึกษากำหนดโดยประมาณ โรงเรียนได้จัดการเรียนวันละ 7 คาบ เวลาเรียนตั้งแต่
 08.40 น. - 15.30 น. คาบละ 50 นาที

นอกเหนือจากการจัดตารางสอนรวมแล้ว โรงเรียนยังมีแผนการจัดเวลาเรียนของแต่ละปีการศึกษา กำหนดวันเรียนของแต่ละภาคเรียน เริ่มตั้งแต่วันเปิดภาคเป็นสัปดาห์ ๆ ไป นักเรียนต้องเรียนทั้งหมด 20 สัปดาห์/ภาคเรียน รวมสัปดาห์ที่ใช้สอบกลางภาคและปลายภาคด้วย แต่นักเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจะเรียน 3 ภาคเรียน/ปีการศึกษา ขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาจะมีเวลาเรียน 2 ภาคเรียน/ปีการศึกษา ทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดได้ขอให้นักเรียนทุกระดับเปิดเรียนเปิดเรียนพร้อม ๆ กัน โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสเหล่านี้จึงต้องจัดการกำหนดวันเปิด เปิดภาคเรียนให้สอดคล้องกันทั้ง 2 ระดับ โดยยึดหยุ่นเวลาเรียน โดยกำหนดวันเปิดภาคเรียนของชั้นมัธยมศึกษาพร้อมกับชั้นประถมศึกษา เมื่อถึงกำหนดปิดภาคเรียนของชั้นประถมศึกษา ชั้นมัศึกษาก็ปิดภาคด้วย เมื่อเปิดภาคเรียนต่อไปของชั้นประถมศึกษา ชั้นมัศึกษาก็เปิดเรียนต่อไปให้ครบเวลาเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดของภาคเรียนที่ 1 ในภาคเรียนที่ 2 ของชั้นมัศึกษาก็เป็นเช่นนี้เช่นกัน จะปฏิบัติเช่นนี้ตลอดปีการศึกษา (ดูภาคผนวก)

5.3.3 การจัดชั้นเรียน

จากการสังเกต การจัดชั้นเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ ในปีการศึกษา 2533 อันเป็นปีแรกที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีนักเรียนเพียง 28 คน จัดได้เพียง 1 ห้องรวมกัน ชาย-หญิง แต่ในปีการศึกษาต่อมาจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นตามนโยบายรับนักเรียนเพิ่มของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวนห้องเรียนจึงเพิ่มเป็น 2 ห้องเรียน แต่ละห้องจะมีนักเรียนชาย-หญิงคละกัน และจัดชั้นเรียนให้นักเรียนเก่งและนักเรียนอ่อนปนกัน ไม่ได้จัดแยกเป็นห้องเด็กเก่ง เด็กอ่อน จำนวนนักเรียนห้องเรียนละ 30-40 คน อยู่ในเกณฑ์ที่โครงการขยายโอกาสกำหนดไว้คือ ห้องละจำนวน 40 คน และจัดให้นักเรียนที่เรียนวิชาอาชีพเดียวกันอยู่ห้องเดียวกัน

5.3.4 การจัดครูเข้าสอน

โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนต่าง ๆ โดยจัดตามระดับของนักเรียน ดังนี้

ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลถึงชั้น ป.6 จำนวน 19 คน

ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 คน

การจัดครูเข้าสอนแต่ละระดับชั้นเรียน ผู้บริหารคำนึงถึงคุณวุฒิ สาขาวิชาเอก ความสนใจ ประสบการณ์และความสมัครใจของครูทุกคน โดยเฉพาะการจัดครูเข้าสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจะตั้งคณะกรรมการขึ้น 3 คน มีหน้าที่พิจารณาการคัดเลือกครูเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูผู้สอนทั้งหมดจบวุฒิปริญญาตรี ในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปศึกษา พลศึกษา อุตสาหกรรมศิลป์ บริหารโรงเรียน และประถมศึกษา ครูเหล่านี้เข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เฉพาะสาขาวิชา จำนวนชั่วโมงสอนของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตั้งแต่ 14-20 คาบต่อสัปดาห์

5.3.5 การจัดแบบเรียน

หนังสือแบบเรียนที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ใช้ในการเรียนนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นผู้เลือกและจัดส่งให้โรงเรียน นักเรียนนำไปใช้เรียนโดยไม่ต้องซื้อ เป็นการช่วยเหลือผู้ปกครองและชักจูงใจให้นักเรียนมาเรียนต่อมากขึ้นของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดแบบเรียนให้นักเรียนว่าจะใช้แบบเรียนที่ผู้ใดแต่ง นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดสรรงบประมาณจัดซื้อหนังสือแบบเรียนให้นักเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ อีกด้วย

5.3.6 การจัดทำคู่มือครู

คู่มือครูเป็นสิ่งสำคัญของครูผู้สอนในการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องศึกษาคู่มือการสอนวิชาที่รับผิดชอบ คู่มือการจัดกิจกรรมที่มีในหลักสูตรควบคู่ไปกับเอกสารหลักสูตร ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้จัดทำ จัดหาให้ และแนบหนังสือที่ครูต้องศึกษาเหล่านี้ไว้ในคู่มือการดำเนินงานสำหรับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนต้องจัดหาคู่มือให้ครูทุกคนที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ศึกษาใช้เป็นคู่มือในการสอน แต่คู่มือครูของครูโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับจำนวนครูที่ใช้ โรงเรียนจะจัดเก็บคู่มือครูไว้ที่ห้องสมุดของโรงเรียน ครูท่านใดต้องการจะไปที่ห้องสมุด

5.3.7 การปรับปรุงการเรียนการสอน

เมื่อการเรียนการสอนสิ้นสุดลงแต่ละภาคเรียน โรงเรียนจะมีการทดสอบดูว่าผลการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างไร อาจสังเกตจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ถ้าผลการเรียนของนักเรียนไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ แสดงว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงการเรียนการสอน โดยคณะกรรมการช่วยกันบรรจุโครงการลงในแผนโครงการหนึ่ง ชื่อโครงการปรับปรุงการเรียนการสอน กำหนดหัวหน้าโครงการผู้รับผิดชอบช่วยกันหาข้อมูลพร้อม และจุดที่เป็นปัญหา เช่น การทำบทเรียนที่น่าสนใจ เปลี่ยนวิธีการสอน การพัฒนาครูผู้สอน ใช้สื่อการเรียนใหม่ ๆ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมและบทบาทในห้องเรียนมากขึ้น

ผลการดำเนินการปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ ที่ต้องการจะขยายโอกาสทางการศึกษา ให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น โครงการที่จะได้เป็นการศึกษาภาคบังคับต่อไป

5.4 การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน

5.4.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ หรือเครื่องมือที่ผลิตหรือจัดหาขึ้น เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท ได้แก่

- 1) สิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือพิมพ์ หนังสืออ่านนอกเวลา
- 2) ประเภทโสตทัศนวัสดุ เช่น แผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ ภาพวาด ภาพถ่าย เทปบันทึกเสียง สไลด์ วีดิทัศน์
- 3) ประเภทโสตทัศนูปกรณ์ คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ต้องใช้กับโสตทัศนวัสดุบางอย่าง เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับโทรทัศน์

นอกจากนี้สื่อการเรียนยังได้แก่ สภาพแวดล้อม เช่น สถานที่ และวัตถุที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น เหตุการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชุมชน แหล่งความรู้ที่แวดล้อมตัวครูและนักเรียน และข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์

หลังจากการวางแผนการเรียนการสอนแล้ว ครูจะต้องดำเนินการจัดหาสื่อ ผลิตสื่อ ใช้สื่อ การจัดเก็บ และการบำรุงรักษาสื่อ ซึ่งจะต้องดำเนินการเมื่อผู้สอนเข้าใจจุดประสงค์และคำอธิบาย รายวิชาของหลักสูตร ศึกษาคู่มือการสอน แล้วกำหนดสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ สุดท้ายคือ การที่ต้องประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

การบริหารสื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ โรงเรียนมีศูนย์ผลิตสื่อตั้ง อยู่ในอาคารของโรงเรียน มีหน้าที่ที่จะให้บริการการผลิตสื่อ มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการ ผลิตสื่อ ซึ่งครูผู้สอนสามารถจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเองได้ โดยเฉพาะในประเภท โสตทัศนวัสดุ นอกจากนี้เรายังพบว่าในการจัดทำแผนปฏิบัติการ โรงเรียนได้กำหนดโครงการ เกี่ยวกับสื่อ 2 โครงการไว้แนแผน คือ โครงการผลิตและใช้สื่อ และโครงการบำรุงรักษาสื่อ ได้พบว่า โรงเรียนมีการจัดอบรมโครงการสนับสนุนการผลิตสื่อการสอนประจำปีโดยอีกด้วย เป็น การช่วยให้นักครูมีสื่อการสอนไว้ใช้เพิ่มขึ้น

สื่อการเรียนการสอนพวกโสตทัศนูปกรณ์ และสื่อการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ทางสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอจะจัดส่งให้จำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจไม่เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามสื่อการเรียน การสอนทั้งหมดจะเก็บรักษาไว้ที่ศูนย์ผลิตสื่อ ซึ่งตั้งอยู่ที่ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ครูในกลุ่ม โรงเรียนจะยืมสื่อไปใช้ได้เสมอ

5.4.2 การจัดห้องสมุด

ห้องสมุดหรือมุมหนังสือเป็นสถานที่สำคัญและจำเป็นของนักเรียน นักเรียนจะได้รับ ประโยชน์จากห้องสมุดหรือมุมหนังสือมากมาย เพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ได้รับ จากในห้องเรียน สามารถค้นคว้าด้วยตนเอง ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านข่าวสารให้ทันต่อ เหตุการณ์ปัจจุบัน หรือการใช้ห้องสมุดเพื่อการหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน การใช้เวลารว่าง ให้เป็นประโยชน์ ที่สำคัญถือเป็นการเพิ่มทักษะการอ่านของเด็ก โดยเฉพาะนักเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องได้รับการฝึกให้รู้จักแสดงความคิดเห็นของตนเอง การรวบรวมความ คิดวิทยาการเข้าเป็นเรื่องราว โดยการอ้างอิงจากผู้อื่น การอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับเด็ก

นางระพีพรรณ ศิริหัต คุรุบรรณารักษ์ประจำห้องสมุดเล่าว่า

"ที่เกิดขึ้นมีห้องสมุดขึ้นได้ เพราะดิฉันได้ไปอบรมห้องสมุดที่สำนักวิทยบริการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม กลับมาจัดห้องสมุด แยกต่างโดยใช้ทุนตัวเอง"

นั่นคือ โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ จัดให้มีห้องสมุดของโรงเรียนขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยอาศัยสถานที่ห้องทางปีกขวามือของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนดงม่วงไข่ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของโรงเรียน ขนาดของห้องจนักเรียนได้ประมาณ 25 คน มีหนังสือทั้งหมด 2,100 เล่ม เป็นหนังสือที่ได้รับบริจาคจากวัดจำนวนหนึ่ง และได้รับงบประมาณจำนวนหนึ่งจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร จัดซื้อหนังสือมาไว้ตั้งแต่เริ่มเปิดห้องสมุด หนังสือส่วนหนึ่งเป็นของจากกลุ่มโรงเรียนดงม่วงไข่ด้วย การจัดระบบหนังสือในห้องสมุดเป็นระบบของดิฉัน นักเรียนมีสิทธิยืมหนังสือได้คนละ 1 เล่ม ยืมได้ครั้งละ 1 วัน

ปัญหาที่พบคือหนังสือในห้องสมุดมีน้อย ไม่เพียงพอบริการคุรุบรรณารักษ์มีเพียงคนเดียว และต้องรับผิดชอบงานหลายหน้าที่ ถ้าวันไหนไม่ว่างก็ต้องปิดห้อง นักเรียนมาใช้บริการไม่ได้ ทางโรงเรียนได้หาวิธีแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ และหนังสือโดยโรงเรียนมีโครงการปรับปรุงห้องสมุดในปีการศึกษาต่อไป

5.4.3 การนิเทศการสอน

การนิเทศการสอน ประกอบด้วยการนิเทศภายนอกและการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายนอก เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

จากการสัมภาษณ์ ขันนาญ ศรีสัมขาศ ศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพังโคน กล่าวว่า "การนิเทศเน้นการนิเทศภายใน ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ประสานงาน และนิเทศภายนอกกับเป็นผู้ประเมินผลสุดท้ายด้วย"

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน การที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนางานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน การนิเทศภายในเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ที่โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ อาจารย์ใหญ่และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นผู้นิเทศ การนิเทศนี้ต้องปฏิบัติตามขอบข่ายงานทั้ง 6 งานของโรงเรียน สำหรับงานวิชาการได้แก่

- การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน
- การจัดหาเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบการสอน
- การจัดหาสื่อการเรียนการสอน
- การดำเนินการให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน
- การจัดชั้นเรียน
- การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- การจัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุด
- การจัดและประเมินผลการเรียนการสอนและจัดทำทะเบียนวัดผล
- การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
- การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
- การจัดศูนย์สารสนเทศอุปการณ
- การจัดบริการแนะแนว

การนิเทศภายในด้านงานวิชาการนี้ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบจะกระทำต่อเนื่องกัน ภาคเรียนละอย่างน้อย 3 ครั้ง หรือเดือนละครั้ง ส่วนการนิเทศภายนอกของศึกษานิเทศก์อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง และจะเป็นผู้ประสานงานในการจัดประชุม อบรม สัมมนา และศึกษานิเทศก์เป็นผู้ติดตามประเมินผล โดยใช้แบบประเมินของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด แล้วสรุปรายงานผลการให้บริการด้านนี้มีเพียงพอ มีปัญหาอุปสรรคบ้างที่ผู้บริหารมีงานมาก จนไม่สามารถทำหน้าที่นิเทศภายในได้เต็มที่

5.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์และสังเกตครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อวิเคราะห์ผลแล้วปรากฏว่าโรงเรียนดำเนินการวัดผลประเมินผลโดยยึดหลักการประเมินผล จากคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีจุดประสงค์ในการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน จะประเมินในระหว่างภาคเรียนประกอบด้วย

การประเมินผลก่อนเรียน ได้แก่ การที่ครูกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาว่า เมื่อสิ้นสุดการเรียนรายวิชานี้แล้ว นักเรียนสามารถเรียนรู้อะไร และได้มากน้อยเพียงใด ใช้การทดสอบหรือการสังเกต

การวัดผลรายจุดประสงค์ คือ การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละหน่วยย่อยอย่างต่อเนื่อง ถ้านักเรียนไม่ผ่านจุดประสงค์หรือมีข้อบกพร่องที่ทำการสอนซ่อมเสริม แล้วประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง การประเมินผลแบบนี้นิยมใช้แบบทดสอบ ครูจะกำหนดเกณฑ์ว่าจะแนบไต่ผ่าน ระดับใด ไม่ผ่าน

การวัดผลกลางภาค วัดภาคเรียนละ 1 ครั้ง ใช้แบบทดสอบโดยครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา เป็นผู้จัดทำแบบทดสอบ โดยผ่านความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน

การประเมินปลายภาคเรียน เป็นการประเมินผลก่อนจะปิดภาค เพื่อสรุปจุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทางว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ใช้ข้อสอบของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับจุดประสงค์ของการประเมินผลอีกประการหนึ่งคือ เพื่อตัดสินผลการเรียน กระทำโดยนำคะแนนระหว่างภาคเรียนรวมกับคะแนนปลายภาคเรียน แล้วนำมาเปลี่ยนเป็นระดับผลการเรียน โดยกำหนดช่วงระดับผลการเรียนดังนี้

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ (โดยประมาณ)
4	ผลการเรียนดีมาก	80-100
3	ผลการเรียนดี	70-79
2	ผลการเรียนปานกลาง	60-69
1	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด	50-59
0	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	0-49

ตามหลักการของการประเมินผล ยังได้กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผล โดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียนในเรื่องของเกณฑ์และแนวดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผล เพื่อให้คุณภาพของผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่การกำหนดอัตราส่วนของคะแนนระหว่างภาคกับปลายภาคของแต่ละรายวิชา การจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา กำหนดจุดประสงค์ปลายทางเพื่อวัดผลกลางภาค ปลายภาค การจัดทำข้อสอบวิชาบังคับรวมทั้งรวมไว้ในกลุ่ม และการจัดสอบภาคฤดูร้อน เพื่อสอบแก้ตัวให้นักเรียน

การตัดสินผลการเรียนมีการปฏิบัติดังนี้ ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา โดยนำคะแนนระหว่างภาคเรียนรวมกับคะแนนปลายภาค แล้วให้ระดับผลการเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด ถ้าผู้เรียนได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ให้ได้ระดับผลการเรียน "0" ส่วนช่วงคะแนน "1,2,3,4" มีการเปลี่ยนแปลงแล้วแต่รายวิชาที่เรียน ซึ่งครูผู้สอนกับผู้บริหารตกลงเห็นชอบร่วมกัน ระดับผลการเรียน 1 ถึง 4 ถือว่าได้หน่วยการเรียนรู้ นักเรียนได้ผลการเรียน "ร" ถ้าไม่ได้วัดผลกลางภาคเรียน ปลายภาคเรียน ไม่ได้ส่งงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ หรือมีเหตุสุดวิสัยทำให้ประเมินผลการเรียนไม่ได้ นักเรียนได้คะแนน "0" ถ้าทุจริตในการสอบ หรือทุจริตในงานที่มอบหมายให้ทำ และนักเรียนต้องมีเวลาเรียนร้อยละ 80 ของเวลาเรียนในรายวิชานั้น มิฉะนั้นจะได้ "มส" หมายถึงไม่มีสิทธิ์เข้ารับการประเมินผลปลายภาคเรียน

การจบหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีเกณฑ์ว่าผู้เรียนที่จะได้รับการนิยามอนุมัติให้จบหลักสูตรได้ ต้องมีคุณสมบัติคือ ต้องเรียนวิชาบังคับ (บังคับแกน บังคับเลือก) และวิชาเลือกเสรี จำนวน 90 หน่วยการเรียนรู้ และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน หากมีผลการเรียน "ร" หรือ "มส" วิชาเดียวถือว่าไม่จบหลักสูตร นักเรียนได้หน่วยการเรียนรู้วิชาบังคับแกนภาษาไทย และสังคมศึกษาคอบทุกรายวิชา จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ ติด "ร" หรือ "มส" ไม่ได้ หรือนักเรียนได้หน่วยการเรียนรู้รวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียนรู้ (รวมทั้งวิชาบังคับแกนภาษาไทย และสังคมศึกษาด้วย) จากจำนวน 90 หน่วยการเรียนรู้ และได้ระดับผลการเรียน 1-4 และนักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการภาคเรียนละ 2 กิจกรรม โดยมีเวลาร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของเวลาที่จัดกิจกรรมในแต่ละภาคเรียน ต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมที่กำหนดทั้งหมด 3 ปี กิจกรรมทั้งหมด 12 กิจกรรม

เด่นณรงค์ นายทะเบียนโรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่ เล่าให้ฟังว่า ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนชุมชนดงม่วงไข่นักเรียนที่จบหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 94 มีผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนรู้ในระดับนำพอใจ เพราะนักเรียนได้ระดับผลการเรียนอยู่ระหว่าง 2.44 - 3.48 และกล่าวต่อไปว่า โรงเรียนมีหน้าที่จัดทำเอกสารการวัดและประเมินผลตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดดังต่อไปนี้ (ดูภาคผนวก ค)

ระเบียบแสดงผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รบ.1-01)

แบบรายงานผลการเรียนของผู้ที่จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (รบ.2-๓)

สมุดประเมินผลรายวิชา (รบ.3-๓)

สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน (รบ.4-๓)

ใบรับรองผลการเรียน (รบ.5-๓)

ระเบียบสะสม (รบ.6-๓)

ซึ่งเอกสารเหล่านี้ผู้บริหารต้องเตรียมการไว้สำหรับนักเรียนที่จะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งการลงทะเบียนเรียนรายวิชาบังคับแก่น บังคับเลือก และเลือกเสรี เพื่อจัดทำและออก รบ.5-๓ ให้แก่นักเรียนที่จบ ส่วนสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน ต้องนำส่งผู้ปกครอง นักเรียนทุกภาคเรียน เพื่อรายงานผลการเรียน และควรพัฒนาพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของนักเรียนที่โรงเรียน ผู้ปกครองก็ต้องแจ้งการแสดงออกทางพฤติกรรมของนักเรียนที่บ้านให้ครูประจำชั้น หรืออาจารย์ที่ปรึกษาทราบ

จากการสังเกต ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาในด้านการวัดผลประเมินผลของครูที่พบคือ การออกข้อสอบวัดผลรายจุดประสงค์ และการสอบกลางภาค ครูมีเวลาออกข้อสอบน้อย ข้อสอบอาจไม่ได้มาตรฐาน ครูมีภารกิจหลายด้านทั้งด้านการสอน และงานอื่น ๆ เช่น งานธุรการ งานกิจการนักเรียน งานสัมพันธ์กับชุมชน ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ครูจัดทำผลการเรียนของนักเรียนค่อนข้างล่าช้า อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนมากจะเป็นครูในวัยหนุ่มสาวมีลักษณะคล่องแคล่วว่องไว กระตือรือร้น แต่การที่มีภารกิจมากเกินไปอาจทำให้งานลดหย่อนคุณภาพไปบ้าง นายทะเบียนก็เช่นเดียวกัน มีภารกิจหลายด้านทั้งด้านนายทะเบียน ทั้งด้านการสอน และกิจการนักเรียน ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนยังขาดตู้เก็บเอกสารทะเบียนนักเรียน แฟ้ม และอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบ เพื่อสะดวกในการค้นหา การติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา

จากการสอบถามผู้ปกครองนักเรียน และสัมภาษณ์นายทะเบียนโรงเรียน พบว่า โรงเรียนดำเนินการติดตามผลนักเรียนที่จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปแล้ว จำนวน 2 รุ่น โดยใช้วิธีการ

สอบถามจากผู้ปกครองนักเรียน ตัวนักเรียน คณะกรรมการศึกษา ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งการสอบถาม
ทำได้ไม่ยาก เพราะครูพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกับนักเรียนรู้จัก ส่วนมากสนิทสนมคุ้นเคยกับ
คนในหมู่บ้านอยู่แล้ว ปรากฏผลว่า นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วจะไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 40
ศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้นประมาณ ร้อยละ 60 และในจำนวนผู้ไปศึกษาต่อในชั้นสูงประมาณร้อยละ 70
ศึกษาต่อสายสามัญ ร้อยละ 30 ศึกษาต่อสายอาชีพ